

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Tyliai gyvenančiųjų metraštininkas

2012-05-03

ŽURNALAS: Kelionė su Bernardinai.lt

TEMA: Religija

AUTORIUS: Gediminas Kajėnas

DATA: 2012-05

Tyliai gyvenančiųjų metraštininkas

Gediminas Kajėnas

Arūnas Baltėnas, Vilniaus fotografai, lietuvių fotografai, Lietuvos miestai fotografijose

Arūnas Baltėnas (g. 1956) iki šiol geriausiai buvo žinomas kaip miestų, ypač Vilniaus, fotografas. Neatsitiktinai ir ką tik išleistoje „XX a. Lietuvos fotografijos antologijoje“ menininkas pristatomas „praėjusio laiko“ Vilniaus ciklu. Tiesa, taip pat ir keliomis fotografijomis iš serijos „Prieglobsčiai“, kurioje užfiksuotos Vilniaus dailininkų dirbtuvės, kasdienė jų darbo aplinka. Tačiau tiek savo miestų fotografijose, tiek cikle apie dailininkus A. Baltėnas išvengia pasakojimo apie žmogų taip, lyg jo nė nebūtų...

Kaip teigia pats fotografas, sulaukus penkiasdešimties, jo žvilgsnis stabtelėjo ties kaimu, kur atrado lėtą kasdienį gyvenimą, kuriamą ir puoselėjamą paprasto žmogaus. „Pradėjus fotografuoti žmones, miestai man nuėjo į antrą planą. Tapo svarbu užfiksuoti žmones, kurie yra šalia... Tos autentiškos jų istorijos, atsidūsėjimai, kasdieniai žingsniai - savotiška atsvara šiandien pripažintoms viešojo gyvenimo formoms...“

2009-aisiais pasirodė pirmasis A. Baltėno etnokultūrinio ciklo darbas „Šilų dzūkai“, o 2011-aisiais ir albumas „Žemaičiai“. Tai savotiški metraščiai, kuriuose per fotografiją bei užrašytus pasakojimus fiksuojami žmonių kasdieniai ritualai, buitės ir šventės. O per tai nejučia atsiskleidžia ir jų pasaulėjauta, vertybės, kurios nenutrūkstama gija sujungia šiuos žmones su jų žeme bei istorija...

Esate rašęs, kad tikru vilniečiu tapote 1986 metais, kai pradėjote fotografuoti miestą, nors iki tol Vilniuje jau gyvenote beveik tris dešimtmečius. Ar fotografija Jums tapo savotišku būdu prisijaukinti patį miestą, jo apleistus kiemus ir nefasadiškus užkampius?

Pirmieji mano, kaip fotografo profesionalo, darbai, buvo susiję su gamta, vėliau skulptūra ir kitais objektais. O Vilnių pradėjau fotografuoti labai mėgėjiškai, nes siekiau parodyti jo grožį. Man rodos, paskata ką nors daryti, nes tau gražu, nelabai dera su profesionalumu, todėl ir sakau, kad mėgėjiškai. Tačiau mačiau, kad Vilnių dar galima nufotografuoti kažkaip kitaip, patraukliai parodant ir atskleidžiant apleistus jo kiemus, užkaborius, miesto fragmentus ir detales. Tuo metu šiuo keliu jau nemažai buvo nuėjęs Algimantas Kunčius, bet man tai nesutrukdė ieškoti savojo Vilniaus.

Prisijaukinimas vyko iš lėto slampinėjant po miestą. Taip jį pamačiau visiškai naujai, nes mano tikslas ir buvo tai pamatyti, o tada tik nufotografuoti. Svarbiausia – man visiškai nereikėjo skaičiuoti laiko. Tuomet aš tikrąja to žodžio prasme kiek tik norėjau ir kada norėjau vaikščiojau po miestą. Žinoma, buvo tam tikri darbo įsipareigojimai, tačiau jie buvo mažiau apibrėžti nei dabar, kai dažnai kas pusvalandį tenka daryti kažką kita. Laiko neskaičiavimas fotografuojant yra labai svarbu. Didžiausia dovana ir vertybė yra dirbti nežiūrint į laikrodį, tiesiog būti čia ir dabar. Ir tai būtinai atsiperka. Gal ir ne iškart, bet kažkada vėliau...

Šiuo metu laikas yra didžiausias išbandymas fotografuojant. Ypač žmones. Vos pajunti skubėjimo nuotaiką, gali atsisveikinti ir išvažiuoti, nes tikrai nieko gero iš to nebus. Supratau viena – tikriems dalykams nereikia gailėti laiko...

Paradoksalu, bet neskubėdamas suspėjote užfiksuoti tą Vilnių, kuris netrukus tiesiog išnyko. O ir šiandien vis dar spėjate „pagauti“ meistrus, sakralumu dvelkiančius darbus ir dienas, autentišką Lietuvos kaimo žmonių būtį.

Kas mato šias Vilniaus fotografijas ar mano etnokultūrinius darbus mano, jog suspėjau. Aš tvirtai galiu pasakyti, kad niekur nesuspėjau, visur pavėlavau ir dabar iš paskutiniųjų bandau užfiksuoti tai, kas dar liko, iš trupinių sudėlioti mozaiką.

Tuo tarpu šią akimirką aiškiai suvokti, ką reikia fotografuoti, yra didelė Dievo dovana, nes tai, kas svarbu dabar, dažniausiai yra taip įprasta ir nuobodu, kad į tą pusę net nežiūrime. Todėl fotografui yra labai svarbi išvalga bei ryžtas atsigręžti į tai, kas taip kasdieniška ir paprasta. Štai to nesuvokus laiku paskui ir tenka gaudyti lyg katę už uodegos ar apgailestauti, jog pavėlavai...

Ypač tai jaučiama su žmonėmis. Atvažiuavęs į kokią kaimą praktiškai kiekviename sulaukiu klausimo: „Kur jūs buvote anksčiau?“ Ir išgirstu tuomet pasakojimų apie įdomiausius žmones, spalvingiausius personažus, kurių jau nebėra, gyvi jie tik kitų atmintyje bei sekamosiose istorijose. Ačiū Dievui, kad yra dar tų, kurie atsimena ir gali papasakoti. Bet, man rodos, tokių žmonių, kuriuos reikėtų užfiksuoti, atsiras visada, nes senstant gilėja jų patirtis, vis tvirtesnė darosi pasaulėžiūra, o raukšlėse atsispindi nueitas gyvenimo kelias. Todėl jie turi ką pasakyti, jei tik mes pasiryžę juos išgirsti.

Kalbate apie žmones, tačiau Jūsų miesto fotografijose retai sutiksi žmogų. Pavyzdžiui, Vilniaus cikle į akis krenta daugiau medžiai, todėl atrodo, kad pats miestas yra gamtos dalis, kuriame žmogus net nebūtinai.

Tai, ką sakote man, ir buvo svarbiausia fotografuojant Vilnių devintojo dešimtmečio pabaigoje, kai pats miestas tiesiog buvo paskendęs medžiuose. Po karo, matyt, nelabai kas rūpinosi miesto vaizdu, todėl medžiai dygo ir augo stichiškai, ten, kur norėjo, kol

miestas kai kuriose vietose atrodė lyg būtų seniai apleistas. Nuo aplinkinių kalvų Vilnius atrodė žalias lyg miškas su kur ne kur kyšančiais bažnyčių bokštais. Medžiai ir miestas sudarė gražią sąjungą, ir man tai labai patiko.

Medžiai tapo visaverčiais miesto gyventojais, todėl man čia visiškai netrūko žmonių. Beje, tuo metu mieste nebuvo ir ryškių reklamų bei tiek daug automobilių, kurių nuotraukose taip pat beveik nesimato. Šiandien to išvengti praktiškai nebeįmanoma, todėl miesto vaizdas yra pakitęs itin stipriai, ir čia nieko nebepadarysi.

Anuomet miesto gyvenimas be žmonių buvo grynas teatras. Tai buvo scena labai jautri šviesai. Ir jei mokėjai tą šviesą pamatyti, galėjai su malonumu stebėti įvairiausius siužetus ir juos fotografuoti. Beje, tą patį darė ir Janas Bulhakas – pirmasis Vilniaus fotografas taip jautriai jautęs šviesą.

Venecija, Peterburgas, Nikozija, Paryžius, Pekinas, Kiotas – miestai, kuriuos esate fotografavę. Ką Jums reiškia fotografuoti kitą, kitų miestą?

Man įdomu minimaliomis priemonėmis atskleisti patį miestą, jo išskirtinumą, „pagauti“ jo dvasią. Visada stengiuosi vaizdą susiaurinti, sutraukti iki maksimumo, kad jis taptų koncentruotas, fragmentiškas. Tokiu būdu siekiu, kad miestas būtų atpažįstamas ne iš panoramos, bet detalių. Atpažintas, pažintas pasitelkus intymų žvilgsnį.

Gal todėl miestai Jūsų fotografijose atrodo lyg iš kito laiko?

Didesni miestai yra atsparesni laiko kaitai, juose mažiau mados ženklų. Pasivaikščiojęs gali atrasti vietų nežymiai paliestų šiuolaikinio gyvenimo, todėl čia lengviau užfiksuoti tą fragmentiškumą, kuris ir sukuria miesto unikalumą. Žinoma, amžiams bėgant keičiasi ir šių miestų gyvenimai, tačiau kultūrinis miesto pamatas išlieka. Tais fragmentais ir stengiuosi užčiuopti miesto praeitį, tampančią dabartimi.

Esant progai, visada stengiuosi fotografuoti miestus, į kuriuos atvykstu, tačiau šiuo metu mane tai gerokai mažiau jaudina. Laikui bėgant gyvenimas savaip sudėlioja prioritetus. Pradėjus fotografuoti žmones, miestai nuėjo į antrą planą. Man tapo svarbu užfiksuoti žmones, kurie yra šalia... Ir ne tik užfiksuoti. Kur kas svarbiau bendrauti su jais, išklaudyti jų pasakojimų. Tos autentiškos istorijos, atsidūsėjimai, kasdieniai žingsniai – savotiška atsvara šiandien pripažintoms viešojo gyvenimo formoms, kuriose klesti paviršutiniškumas ir nykuma. Tokių, tyliai gyvenančiųjų, bet turinčių tvirtą vertybinę sistemą, žmonių yra gerokai daugiau, nei įsivaizduojama ar viešai rodoma. Todėl man svarbu juos fotografuoti, o paskui rodyti, kad ir jie patys žinotų, jog ne vieni tokie yra...

Poetas Gytis Norvilas yra gražiai pasakęs, kad ant tos bobutės, kasdien savo pievoj perkeliančios karvę, pasaulis laikosi...

Visiškai tam pritariu. Ir man, fotografuojant bobutę, iš vienos vietos į kitą perkeliančią ar melžiančią savo karvę, tai yra akivaizdus Dievo įrodymas...

Papasakokite, kaip nutiko, kad fotografijoje nespalvotą miestą be žmonių iškeitėte į spalvotą kaimą ir jo žmones?

Nebuvo jokio lūžio taško, viskas tiesiog vyko savaime. Aš ilgą laiką negalėjau paaiškinti, kodėl nefotografuoju žmonių, o paskui suvokiau, kad tiesiog privalau tai daryti.

Man rodos, fotografuodamas žmones privalai visų pirma pažinti ne tą konkretų žmogų, bet Žmogų. Pažinti, kaip pažįsta jį A. Sutkus, A. Macijauskas ar R. Požerskis. Juk paprastai jie fotografuoja nepažįstamus žmones, tačiau tas žmogus jiems atsiveria. Tad jų pažinimas yra ne paviršinis, bet iš esmės. Kai žmogus mato, kad jį fotografuoja ir nenusisuka, tačiau ima bendrauti, tokia fotografija, mano galva, yra aukščiausia pakopa.

Aš Žmogų pradėjau suprasti pernelyg vėlai, būdamas maždaug penkiasdešimties, tik tada pajutau, kad jau galiu tai fotografuoti. Tam reikia ne tik suvokimo, bet ir drąsos, kurios ir šiandien man neretai pritrūksta.

Jūs fotografuojate žmogų jo aplinkoje, kurioje jis yra natūrali dalis. Jam nereikia pozuoti, dirbtinai apsimesti, jis yra toks, koks yra, ir šiuo atžvilgiu, sakyčiau, tęsiate lietuviškos humanistinės fotografijos tradiciją, tik gerokai nuosekliau orientuodamasis ne į pavienius, atsitiktinius kadrus, bet į apibendrintą – etnografinį vaizdą.

Kai žiūriu į kai kurias A. Sutkaus, R. Požerskio, A. Kunčiaus ar kitų fotografijas, matau, kad ir aš šiandien atsiduriu tose pačiose situacijose, tik gal fotografuoju prasčiau. Žinoma, nieko naujo savo darbais aš nepasakau, bet nemanau, kad tai priežastis to nedaryti. Aš mokausi fotografuoti žmogų tomis sąlygomis, kurias man diktuoja mano laikas.

Dabar bandome daryti kompleksinius darbus drauge su etnologais – jie kalbina žmones, įrašinėja jų pasakojimus, o aš fotografuoju. Tie žmonės, kurie ne vienus metus jau dirba Lietuvių literatūros ir tautosakos ar Istorijos institutuose, važinėja į ekspedicijas, grynai moksliniais tikslais fotografuodavo, dažniausiai gan mėgėjiškai. Dabar, mums atradus bendrą interesą, tapo geriau visiems. Kiekvienas galime daryti tai, ką mokame, – etnologai kalbina, o aš tykia fotografuoju. Taip kur kas geriau atsiskleidžia žmonės, su kuriais bendraujame. Man tikrai pasisekė, kad fotografuodamas dzūkus dirbau su etnologue Onute Drobeliene, o Žemaitijoje labai gelbėjo ir iš didžiulio savo archyvo tekstus parinko Vita Ivanauskaitė-Šeibutienė.

Man ypač svarbu, kad šalia fotografijų tiek knygoje „Šilų dzūkai“, tiek „Žemaičiai“ atsiranda tekstas. Tai nebūtinai pasakojimas konkretaus to žmogaus, kuris yra nufotografuotas. Tai gyvi liudijimai, kurie savaip padeda, palengvina ir praturtina kitų žmonių gyvenimus. Vaizdas ir pasakojimas sukuria istoriją, kuri, man rodos, labai daug pasako apie Žmogų...

Iš esmės fotografuodamas Jūs dokumentuojate tai, ką regite, ir tokiu būdu pasineriate į etnografinį ar net antropologinį tyrinėjimą?

Taip, aš noriu užfiksuoti tą senąjį gyvenimą bei jo detales, kurių dar yra, bet jos tiesiog akyse nyksta. Juk vienas pagrindinių fotografijos tikslų – parodyti tai, kaip yra dabar. Taip pat ir žmogų – kaip jis rengiasi, dirba, kaip šventes švenčia, ką valgo, kaip atrodo jo namas, kokie kambariai, kokius gyvulius laiko. Tai grynai etnografinė, buitinė pusė. Tačiau šalia yra ir egzistencinė: kas tas žmogus yra? Ir šie du požiūriai vienas kitam

netrukdo. Man labai svarbu ateičiai užfiksuoti tai, kas yra dabar, tačiau kartu norisi nesustoti vien tik ties tuo ir žengti žingsnį į gylį.

Vis dėlto Jūsų fiksuojamas kaimo metraštis labai skiriasi nuo to, kaip, pavyzdžiui, šiandien žiniasklaida atspindi kaimo gyvenimą. Ar nuo R. Vikšraitis darbu. Ar viskas čia priklauso nuo paties žiūrinčiojo, ko jis ieško, ką nori pamatyti?

Žinoma, kiekvienas fotografuoja taip, kaip jis mato, kaip nori matyti. Juk, pasirinkdamas objektą, žmogų ar situaciją, kurią fotografuoti, jau renkiesi. Čia ir prasideda fotografo pozicija. R. Vikšraitis pasirenka tamsiausią variantą ir jį eksploatuoja. Bet čia panašiai kaip su egzotiškų kraštų fotografavimu – fotografas suteikia sau papildomų balų vien todėl, kad fotografuoja tai, kas mažiau ar išvis nematyta. Tokiu atveju ši medžiaga visų pirma ir yra įdomi vien dėl šios priežasties.

R. Vikšraitis žmogų vaizduoja tokioje situacijoje, kurioje retas norėtų atsidurti ar save pamatyti. Viduramžiais ar vėlesniais laikais toks žmonių su įvairiomis negaliomis ar ydomis demonstravimas buvo tapęs cirko elementu ir net pasiekęs kažkokį gyvulišką žavėjimąsi. Tas iškreiptas žavėjimasis kilo visų pirma iš džiaugsmo, kad pats nesi toks. Ir, man rodos, R. Vikšraitis fotografijos žiūrovui sukelia labai panašių jausmų. Man džiugu, kad fotografas buvo aukštai įvertintas Arlio fotografijos festivalyje Prancūzijoje, bet bijau, kad šis įvertinimas taip pat susijęs su tokiu požiūriu – mes, Vakarų europiečiai, turime savo vertybes ir gyvenimo būdą, o čia, žiūrėk, kas darosi Rytų Europoje, Lietuvoje... Tai vėl kažkokia egzotika, ir tiek – keistas žavėjimasis tuo, kas nematyta, ir kartu taip atstumiančiai nejauku.

Bet juk Jūsų užfiksuotas kaimas ir tie žmonės taip pat savotiška egzotika...

Taip, tačiau aš stengiuosi tai fotografuoti kaip natūralų ir visiškai suprantamą pasaulį, nes toks jis tiems žmonėms ir yra su jų kasdien perrišamais gyvuliais, spanguoliavimais pelkėse, kepamais pyragais ir kryžiaus ženklų prieš pradėdant darbą...

Beje, aš irgi matau ne tik gražų, bet ir skurdo paliestą kaimą. Tačiau nefiksuoju žmogaus, nesuvokiančio, kaip jis gyvena. Fotografuoju tada, kai žmogus mato, kad aš tai darau, kai tylomis tarsi pritaria, leidžiasi fotografuojamas. Niekada nefotografuoju mirusių ar taip sergančiųjų, kad nebesuvoktų aplinkos, tai, kas vyksta su juo. Tai yra mano ribos, kurias pasirinkau pats.

Etnografiniams regionams skirtuose Jūsų knygoje „Šilų Dzūkai“ ir „Žemaičiai“ į akis krinta skirtingi akcentai – Dzūkijoje daugiau ryškinama meistrystės, darbo tema, o Žemaitijoje – šventė, apeiga. Kodėl? Ar tokiu būdu mėginote atskleisti ir pačius etninius charakterius, tam tikrą mentalitetą?

Tai, kas yra parodyta tiek „Šilų dzūkuose“, tiek ir „Žemaičiuose“, jokių būdu nėra išsamus paveikslas, tai labai mozaikiškas gyvenimo fragmentas. Kiekvienoje knygoje yra vos po 160 fotografijų, tad niekaip neįmanoma būtų visko atspindėti. Todėl rengdamas knygas buvau priverstas atrinkti fotografijas, kurios labiausiai ir atskleistų antropologinį regiono portretą. Kita vertus – parodyti tai, kas šiuose regionuose gyva dar ir šiandien.

„Šilų dzūkai“ – trapi knyga, kaip ir patys žmonės. Jų gyvenimas vienu metu ir sunkus, ir lengvas, nes dzūkai kupini optimizmo, per daug nesijaudina dėl problemų, nors kartais jų gyvenimai ir labai sudėtingi. Tad šioje knygoje visų pirma man norėjosi akcentuoti kasdienybės šventumą. O knygoje „Žemaičiai“ – žmogaus išdidumą, jo susitelkimą ties savimi. Kita vertus, čia atsiskleidžia ir šventės grožis, jų religinės apeigos. Vien ko verti Žemaičių Kalvarijų atlydai... Būni ten ir jauti, kaip tai yra gyva. Tai ne teatras, tai apeiga pačia sakraliausia prasme. Žinoma, ir Dzūkijoje yra atlydų, yra procesijų aplink bažnyčias ir tikėjimas čia gilus, bet Žemaitijoje viskas kitaip. Arba štai Užgavėnės – penkerius metus važiauvau į tą pačią vietą šalia Platelių ir mačiau, kaip rimtai šventei rengiasi tiek persirengėliai, tiek ir juos pasitinkantieji. Viskas čia virsta vientisu spektakliu, kur kiekvienas vaidina savo vaidmenį su didelių užsidegimu ir džiugesiu. Manau, kad anksčiau taip buvo daug kur, bet dabar likę tik kur ne kur. Tad čia vėlgi iškyla būtinybė parodyti kitiems, kaip yra, kartu ir prisiminti, kaip buvo. Ir dar – išsaugoti fotografijas ateičiai, kaip šiandienos mūsų gyvenimo liudijimą.

Papasakokite apie ciklą „Mes iš vaikystės“ – kuriame jau kitokio, realistiško kaimo vaizdas... Tai tam tikras socialinis, dokumentinis tyrimas, kuriame atskleidžiate skurdo kasdienybę?

Tai dar nebaigtas ciklas. Jame fiksuojamas vieno šalia Vilniaus esančio rajono sunkiau besiverčiančių šeimų gyvenimas. Jos dar nėra socialiniame užribyje, bet oficialiai priskiriamos socialiai remtinų šeimų grupei. Šį darbą prieš trejus metus pradėjau sužinojęs, kad Lietuvoje tokių šeimų yra labai daug. Tačiau dar daugiau tokiose šeimose augančių vaikų, paprastai – keturi, šeši, devyni...

Su vietos savivaldybės atsakingais pareigūnais ar savanoriais pradėjau lankyti šias šeimas, žiūrėti, kaip jos gyvena, o jei įmanoma, – ir fotografuoti. Tų žmonių gyvenimas yra skurdus, kupinas nepriteklių dėl įvairių sąlygų. Tačiau viena svarbiausių priežasčių – jie nemoka savarankiškai susitvarkyti, todėl pasilieka savotiškame vaikystės etape, nors ir patys jau ima auginti savo vaikus. Akivaizdu, kad jiems reikia pagalbos, tačiau ne tiek paramos, o dėmesio. Juk tie vaikai auga, o užaugę bus mūsų visuomenės dalimi, todėl svarbu jais pasirūpinti. Nežinau, kaip... Blogiausia yra užsimerkti, lyg to išvis nebūtų arba suteikti tik finansinę paramą. Man rodos, visų pirma reikia žinoti, jog esama tokių šeimų, žinoti, kaip jos gyvena, kad joms reikia dėmesio, o tada jau galvoti, kaip įtraukti jas į visuomenę. Negalima jų ignoruoti, išbraukti iš gyvenimo. Šiuo ciklu ir siekiu parodyti, jog šalia mūsų yra ir kitokių gyvenimų. Bet mes visi susiję.

Fotografuodamas tiek etnografinius, tiek ir šį socialinį ciklą Jūs, rodos, sąmoningai atsisakote meninio konceptualumo idėjos ir einate gryniosios dokumentikos keliu nekurdamas papildomų prasmų, o pasitenkindamas tuo, kas yra?

Aš tiesiog atsisakau kūrybinių ambicijų. Juk tai, ką fotografuoju, – absoliučiai nieko naujo. Naudoju tas priemones, kurias seniausiai naudojo ir tebenaudoja fotografai. Tai gyvenimo dokumentacija be didelių pretenzijų. Jaučiu šias temas, jos man atrodo svarbios, tad ir dirbu su jomis grynai iš savo asmeninio entuziazmo. Fotografuoju, kaip moku. Beje, man rodos, gan vidutiniškai. Jei kuris kitas fotografas tai darytų, neabejoju, kad pavyktų daug geriau. Yra fotografų, kurie sugeba giliai, netikėtu aspektu pažvelgti į temą, ir taip gimsta nauja estetika, nauja fotografija. Tai labai įdomu. Bet aš taip nemoku. Aš nekuriu naujų raiškos būdų, naujos fotografijos kalbos,

tiesiog einu ten, kur man šią akimirką atrodo svarbu eiti ir fotografuoju... Viliuosi, kad šios fotografijos liks istorijai bent jau kaip mus supančio gyvenimo dokumentas. Štai ir viskas...

Ką Jūs šiandien, fotografuodamas įvairius žmones, bendraudamas su jais, sužinote apie Žmogų?

Aš atrandu paprastą, bet aišką žvilgsnį į pasaulį. Dabar suprantu, kad mes patys viską sukomplikuojame, pernelyg rimtai žiūrėdami į gyvenimą, pernelyg sureikšminę savo sėkmes ir nesėkmes. Iš jų mokausi į viską žvelgti ramiai ir paprastai. Toks žvilgsnis – lyg perkūnsargis šiandieniam mūsų gyvenimui.

Visi mano sutikti žmonės yra labai skirtingi – vieni nusiteikia pozityviai, kiti turi ir negatyvumo, visko pasitaiko, kiekvieno istorija ir patirtis skirtinga. Tačiau kiekviename žmoguje aš matau Žmogų, ir tai man yra svarbiausia.

Kiekvieno žmogaus gyvenime yra laikas, kai jis mokosi, bendrauja su bendraamžiais, skaito knygas, lankosi teatruose ir tokiu būdu savo žmogiškąjį indą užpildo įvairiais dalykais bei informacija. Visa tai žmogui palieka tam tikrą žymę. Pastebiu, jog su amžiumi mažėja dalykų, kurie dar gali nustebinti ir patraukti dėmesį. Tačiau tai negalioja bendraujant su žmonėmis, nes čia visada susiduri su autentiškumu. Ar gali būti kas gražesnio?..

Kalbino Gediminas Kajėnas